povest o obrnutoj crkvi (IV)

slaven radovanović

Satima se nalazio u stanju meditacije. Osećaj gladi i žeđi polako se probijao kroz njegov modri omotač aure. A kad nastupi naglo prisustvo iznemogloSti — on se, kroz modra vrata, vrati u svoje fizičko stanje. Tavansko stanje postalo mu je očigledno; sve oko sebe posmatrao je zamućenim pogledom, ispod očnih kapaka, koji su ga pekli stvarajući lake bolove u glavi. Gomila tavanskog krša kao da je nekako drukčije ležala razbacana unaokolo? Ipak, taj novi fizički izgled sredine pripisa krajnjoj telesnoj iscrpljenosti. Osim toga, povratio se iz astrala u materiju; inercija, stvorena Keterom, učinila je njegovu svest do kraja osetljivim fluidom: postao je svestan nje tako reći na fizički način, a njegovi pojedini delovi tela još uvek behu utrnuli od posledica buđenja sefirota srednjeg Stuba, onih probuđenih čarki, kako bi rekli Indusi.

Ležao je još uvek nepokretan; pretpostavljao je da je napolju dan. A to da li je dan ili noć — bilo je vrlo bitno. U njega, kao da provali glad, jurnula mu je u želudac kao bujica. »Barem funtu mesa da pojedem. Treba da izađem odavde a znam da su postavili medijum da stražari nada mnom. Sigurno je mreža svuda unaokolo«, pomisli Lejdel ne pomerajući se s ležaja.

Lejdel je, u svom magijskom radu, bio tipičan predstavnik palestinske škole, one škole na istoku koja je materijalan plan nipodaštavala i to se ogledalo najviše u načinu ishrane. Zapadni hermetizam obilovao je mesožderstvom — oni koji su sprovodili crnu magiju dnevno su satirali i po nekoliko porcija krvavog bifteka. Nemačka Tula je bila na glasu po upotrebi živog mesa u ishrani svoga reda; ona i njeni psi koji su čuvali njena skrovita mesta. U jezuitskim policijskim kalendarima sedamnaestog veka — Tula je bila optuživana da se u njoj ubijaju deca, kojoj su vađeni mozgovi i servirani, posle seansi, kao dezerti.

U svakom slučaju, krajnja ispošćenost Lejdelovog tela prisiljavala ga je da izađe. Pažljivo i oprezno pokuša da dokuči da li su negde blizu, iza nekog vela? Najmanje emotivno uzbuđenje moglo je proizvesti strujanje energije iz njegovog mentalnog tela. Usredsredio se da kanalisanjem potisne glad i žeđ iz svesti. Zatim, ramenim i karličnim pojasom zauze severoistočni položaj — i lagano se podiže na noge. U ogledalu, uspravivši se, vide ogromne sjajne oči na pocrnelom licu, bolestan i užaren pogled koji je bludio kroz staklo. »Ne, ovo nisu moje oči, niti je ovo moje lice, ja nisam nikada ovako gledao, na ovaj način. Osećam se snažno kao Kraljevski Luk i izdržaću, pomisli, pokušavši da se usredsredi, ali sumnja je nadirala.

Valjda je do krajnosti bio nabijen instinktom?, naglo se otreznio, nemoć je s njega spala kao ljuštura pri pomisli: ako su magijski tačno pronašli ulicu Fooks, ovde u Dablinu, a nisu astralno uspeli da ga savladaju — pokušaće to kroz materiju, napašće ga fizički! U to nije bilo sumnje, pogotovo posle onakvog ishoda pri stupanju u kontakt sa vezom H-a.

I, tada je začuo udaljeni bat koraka oko ulaza u kuću. Napregnuto je osluškivao. Nije bilo ni najmanje sumnje — bili su to koraci puni zemlje po materiji. Peli su se! Peli su se naviše uz stepenice! Koraci se umnožavahu, bez zastajanja, gore ka tavanu. »Više ih je!« prostruja Lejdelu kroz mozak. Prošli su prvi sprat ne zastavši. Po batu Lejdel dokuči da su u pitanju dva čoveka. »Tačno znaju gde sam, ne proveravaju ostali deo kuće! Nadaju se da će me zateći u potpunom stanju meditacije! prokleta kopilad!«, pomisli Arnold Lejdel, i užasnu se pri pomisli da nije podigao svoj viseći most i vrata oslobodio gomile stareži, a oni, to je očigledno, udvojili su napad na njega: malopre je prestao onaj iz duhovnih prostora a sada su došli da ga fizički unište!

Sledećeg trenutka u šakama je grčevito držao onaj komad daske, koji je u svom vrhu imao prikovan ekser pedalj dužine. Stajao je iza vrata i čekao, čekao napet kao tetiva velikog luka. »Nikada ništa nisam uradio bez istančanog osećaja. Da sam podigao stepenište i zaglavio vrata, oni bi se vratili za pomoć. Ovako, samo ih je dvojica«, pojavila se misao u njemu, i to mu je povećalo nadu. Shvati da će daska s ekserom odlično poslužiti; iz revolvera bi mogao da puca samo jednom, a to jednom moralo bi biti nepogrešivo.

Koraci, tamo iza vrata, postadoše bliži; potom nastupi tišina na zadnjem odmorištu ispod potkrovlja. »Lakše. . .«, ču Arnold nečiji šapat, učini mu se poznat taj tih glas; nije razumeo ime koje je pomenuto. I ponovo začu iste tihe reči; ovoga puta bio je siguran u to čiji je bio taj tihi glas. »Tiše, Arnold je majstor s Keterom. . . nema boljeg, razumeš li?« Onda je zabrundao odgovor, sličan mumlanju probuđenog medveda iz šuma Erlangena. »I ti i on idite do đavola. Kontesa je rekla da je bezopasan, radi sa vaginalnom spermom. Idi do đavola, kakav Keter? Valjda nećeš da tvrdiš da kupler majstor može da vlada s kosmičkim snagama Ketera?, brundao je glas. A odgovor je stizao tih i prigušen, sa sve više straha. »Pazi prilikom ulaska. Ne znaš ti Arnolđa Lejdela, zna on s Keterom! Pazi, srijamo! Šta ako je izašao iz meditacije? Razumeš li, šta ako je izašao iz tog područja?«

Bio je siguran! Beše to glas Hansa fon Ditriha Magnusa! »Ah, kurvino kopile! Daću ti ja službu kod jebene kontese!«, pomisli Lejdel sav razjaren. Pokušao je da podigne dasku u visini ramena. Bila je teška kao tuč. Za njega, fizički iscrpljenog i izgladnelog, komad kuvane hrastovine bio je sličan gomili stenja. Usredsredi se na munjevitu misao o tome: kako u šakama drži kokošije pero! »Da, kokošije pero podižeš, Arnolde!«, procedi samome sebi u bradu. Neko je spolja snažno gurao vrata u nameri da uđe. Vrata su zaškripala. Nešto krpeži beše se zaglavilo između njih i poda, to je smetalo da se širom otvore. A tihi glas je opet stao, na škripanje vrata, da opominje preklinjućim glasom. »Daću ja njemu njegov jebeni Keter! Svršiću s njim!«, opet je zabrundao onaj glas, i verovatno glas čoveka koji je navaljivao na vrata. »Vidiš da je u snu, jebena hulja!«, dodao je, gurajući vrata.

Najzad, vrata su se otvorila toliko da se moglo provući, međutim, tome koji je želeo da uđe unutra bilo je potrebno više prostora. Arnold je zaustavio dah. Pogled mu pade na brijač, koji je stavio na sanduk. U momentu je shvatio zašto je sve to stavio na sanduk iza vrata. »Ako promašim ekserom i revolverom«, prostruja misao kroza nj i to ga ohrabri do neslućenih granica.

Njihovom brzinom, konačno se uverio, bila su samo dvojica. Drugi je zahtevao od onog prvog da brže uđe: »Brže otvaraj ta prokleta vrata! Dok nas nije primetio!«, povisio je glas taj drugi, nekadašnji prijatelj Arnoldovog brata.

Vrata se najzad naglo širom otvoriše. Lejdel prvo što ugleda beše šešir, pa ogromna ramena i lice iz profila. I Arnold zamahnu daskom u pravcu tog širokog lica. Zamah beše toliko snažan da ga težina daske prosto odiže od tla. Prvo se začu tup udar, neznanac riknu kao zver, posrnu, pokuša da se okrene prema njemu, i onda se stropošta na tlo. Dok se ljudeskara na tlu, urlajući od bolova, u trzajima pokušavala osloboditi eksera zarivenog u čelo, Lejdel pretpostavi da će onaj drugi pucati, pa se, zalupivši nogom vrata, baci na ogromnu telesinu, s brijačem u šaci. Začu se pucanj — zrno, u visini čoveka, odvali vrata napravivši rupu na njima. Saksonac je snažno držao čoveka ispod sebe i, povukašvi ga za kosu unazad, prekla ga brijačem. Krv pljusnu i pokulja iz dubokog i poprečnog reza na vratu žrtve, prelivši se preko Arnoldovih šaka. Izvukavši revolver iz pojasa, Lejdel skoči i izlete kroz vrata.

Drugi napadač strmoglavljivao se niz dugo i vrlo strmo stepenište. Teško je bilo i odmerenim korakom silaziti niz njega: čovek bi pri uspinjanju, da održi ravnotežu, morao dobar deo telesne težine prebaciti unapred, osim toga stepenište je imalo udaljena odmorišta, i, kako je izgledalo, buduća žrtva je bila svesna da je njena mala šansa da stigne do prvog odmorišta. Bežeći, Hans Magnus nije uspevao da ritam koraka održi tako da ga težina sopstvenog tela ne vuče smrtonosno napred, naglavačke. Posrtao je, hvatajući se očajnički za drveni gelender stepeništa. Arnoldu Lejdelu je ličio, bežeći niz to strmo stepenište, na nekakvog crnog, ogromnog i smešnog zeca, koji je osećao svu besmisao sopstvene zečije brzine pri tolikoj strmini. Pokušavao je na sve načine, onako bežeći i lomatajući se niz gelender, da osmotri šta radi Arnold gore, iznad njega. Pošto je izbacio levu ruku kao osionac, Lejdel, odsečenim pokretom, pažljivo stavi cev revolvera preko nje. Potom nanišani. »Samo jednom. Moram ga pogoditi, ne sme se vratiti živ među njih«, razmišljao je Saksonac o tome. I, budući dobar strelac s dvoboja, što je bilo poznato i onom očajnom beguncu dole, Hans Magnus stade da vrišti: »Lejd! Preklinjem te! Nemoj! Morao sam! Lejd! Sve ću ti objasniti!« — Verovatno je uspeo da vidi kako Lejdel i dalje mirno nišani, umukao je. I dalje je silazio, ali naglo i dosta sporije.

Onda, iznenada, stade da cvili; cvileo je kao prebijena životinja.

Svuda po stepeništu beše polumračno; vidljivost beše slaba, ali leđa begunčeva ipak behu uočljiva. Grimasa gađenja pojavi se na Arnoldovom izmučenom licu. »Kučkin sine«, procedi poluglasno i povuče oroz. Dreisy grmnu. Dim se raširi oko njegovog lica, a miris sagorelog baruta uvuče mu se u nozdrve, nije se pomerio s mesta — stajao je i nemo posmatrao prizor smrti Hansa fon Ditriha Magnusa.

Onaj dole se strese, zatim stade kao ukopan. Potom kao da naglo izgubi ravnotežu, stade da se ljulja u mestu. Velika tamnocrvena mrlja širila mu se po leđima. Pokušavao je nešto da kaže, ali mu je krv brzo kuljala iz usta. Stao je da pada licem napred, strmoglavljujući se. Padajući udarao je svuda, po zidu, s jedne strane stepeništa, po gelenderu — duž stepeništa ostajao je dug krvav trag. Na kraju se smirio, negde pri dnu iznad odmorišta, pošto je glavom probio drvenu ogradu gelendera.

Arnold se lagano i umorno uputi dole ka lešu. Prišavši vide ogromnu rupu koja je zjapila iz pluća. Olovno zrno teško dvadeset i jedan gram, ušavši s leđa u žrtvu, napred je prosto razvalilo grudni koš. Usled padanja lice je bilo smrskano. Arnold Lejdel pljunu, rekavši mukio: »Kučkin sine.« — Odu- prevši se leđima o zid, stade nogama da gura leš, koji je jednom svojom polovinom visio nad ambisom. Čuo je kad je negde dole u dubini leš potmulo udario o popločano dno, onda izvuče šip iz dreisy i uputi se nazad u potkrovlje.

Penjući se Arnold Lejdel, sa znanjem Kraljevskog Luka, posta svestan jedne neodložive činjenice: ako je u svom dosadašnjem životu bio blizu na samoj ivici, do samih mračnih i ledenih vrata pakla — sada će osam puta zakucati (ovim činom) da mu Velzevul lično otvori. Čim uđe u sobu potkrovlja Saksonac je imao nameru da obavi jednu s ljudskom krviju, po svemu, potpunu crnomagijsku operaciju. Ko zna, možda i ne bi to radio — ali morao se poštovati sled događaja, onaj lanac dešavanja koji je Lejdel poštovao.

»Preklao sam ga, a u naboju sam Ketera. S njima sada moram ratovati! U pakao nek se nose! Ovde je Lejdel zbog drugih stvari!«, razmišljao je otvarajući vrata svoje mračne sobe.

Na nebu i na zemlji već beše mrkla noć; kroz mali tavanski prozor ugleda crnu maglu koja se valjala iznad Dablina, slabo su se nazirale svetlosti grada i suri vrhovi udaljenih kuća. Upalivši lampu prinese je lešu. Savivši se primeti da stoji u ogromnoj lokvi krvi. Sveće oko kreveta su dogorevale; on ih zameni novim, zatim uze kutiju s municijom i napuni revolver, pritegnuvši zrno otkočenim šipom. Radio je to s ramenima u severoistočnom položaju. U drvenoj kaci ispunjenoj vodom požele da nađe svoj lik, ali bez uspeha. Vode u njoj beše dopola i voda beše crna, neproizirna. Stade da pere krvave šake, krv se beše skorela, išlo je teško naročito oko noktiju, teško se otirala. Nije se dugo trudio da je sasvim otkloni s prstiju. Obrisao je lice i ruke o stari peškir koji je visio iznad kace. Odelo je doveo nekako u red i začešljao razbarušenu kosu. Potom nogom izvrnu leš na leđa. Dugo je posmatrao telo žrtve, bilo je ogromno i snažno. Krv je još uvek lagano isticala iz vrata. »Ko bi to mogao da bude?«, pitao se Arnold Lejdel. Nije mogao da ga prepozna. Poznavao ih je na stotine s tajnih i polujavnih sastanaka. Ti sastanci ličili su na poslovne; nalazili su se po hotelima širom Evrope. Arnold požele da nešto od ovih poslednjih događaja zabeleži u svoj dnevnik, ali shvati, po promenama oko sebe i u sebi, da nema mnogo vremena. Sudeći po širokom pegavom licu, crvenkastim obrvama i pegavim očnim kapcima — on zaključi da je u pitanju verovatno nekakav Prus. »Ima lice slično Maksimilijanu Hobelu. Hobelu«, ponovi ovo prezime glasno, samome sebi, s mukim Ho. Da, to ga lice podseti na Maksimilijana Hobela, vajmarskog gardistu, Prusa, sa patrljkom leve ruke, posledicom sa jednog od ratišta, kroz koje je prošla Napoleonova armija na putu za Istok. »Šta li je sada s tim bogaljom koji je, kao zamena i plaćeno lice, izlazio na dvoboje?« pomisli Saksonac, setivši se nekih okolnosti iz svoje rane mladosti.

Nekakav sveopšti pritisak oseti oko sebe. Ne!, pre bi se to moglo nazvati mučninom. Svestan da je vrlo lako mogao biti na mestu onih koje je pobio, Lejdel se stade čuditi svojoj naglo psihološkoj promeni. Potom stade da ga muči nesnošljivo osećanje umora. Odjednom, u njemu izroni misao na brata: Knes, pod magijskim imenom E.E.Le, na evolutivnoj stazi ništa nije postigao, nije imao vremena ni prilike, bio je glineni golub gadnih starkelja Šugavog Franka i njegovog sekretara Huga Huga (samozvanog doktora nauka tibingenškog univerziteta koji je prigrabio vlast u pet nemačkih država nad tamošnjim ograncima teozofskih društava Evrope), jedne obične debele kerine glatke lobanje, bez ijedne vlasi, kao spran i uglačan kamen. »Ako ikada izađem odavde, iseći ću te stare guzice na komade«, pomisli Lejdel i stegnu glinene pločice, zajedno sa Paracelzusovim Trozupcem, nad iscrtanim presekom tri stuba Drveta Života. Dok je razmišljao o jednom nesrećnom mladiću u Hombahu, o Martinu Krouzeu posaniku slobodnog grada Frankfurta, kako se ceri pištolju u kome nema municije, do njegova pratnja skače na Knesa, Lejdelu se od stezanja ukočiše vilice, onda oseti bol koji mu se sjuri u mozak. »Izaći ću, kurvini sinovi, i onda ću vam svaku kosku razbiti! Kost po kosti«, stenjao je Lejdel u besu, skupljajući tavansku prašinu i opali lep — mesio je lutke, koje su simbolizovale njegove protivnike, koterju pakla okupljenu oko kontese de Šulemberg. Mesio ih je tako što je opali lep sa zida mešao sa vodom i ljudskom krvlju iz pehara za obrede, poturenog ispod vrata preklane žrtve. S takvim osećanjem Arnold Lejdel je vršio pripremni raspored svog astralnog napada na one koji su bili ubeđeni da se on u strahu pred njima skriva.

Priđe onoj gomili knjiga i izvuče iz nje svitke papira, razmota ih stojeći, pa polako sede na ležaj i stade da ih ređa po uzglavlju. Redosled znakova, iz svitaka, ređao je po njihovoj jačini tražio je jedan jak šifrovani, značenjski sloj u njima, s kojim bi mogao da otpočne napad koji su (Oni tamo) najmanje očekivali. Počeo je s vizijom palestinskih kumira, s oraklima, idolima od zemlje i tvari, koje su pravili znalci grumuara tako da je zemlja iz lutaka progovarala. Šta kaže Šekalim* na kraju svoje halahe I? Božje ime se čita kao niz ezoteričnih imena: al dereh hašemot — prema kazivanju Šimona ben Lakiša, palestinskog hohamia iz trećeg veka. A zna se po Tabuli Smaragdini: kako je gore, tako je i dole. U predanju o stvaralačkoj moći Slova, reč je, u suštini, uvek o Tori i Niko ne zna za njen pravi red, jer poglavlja njena nisu data u pravom redosledu. Svako bi, posle njenog poznavanja, mogao da stvori novi svet, da oživi mrtve, i da čine čuda. — Ovo znanje pročitano u Midraš tehilimu, s lista 17a, Rabi Elazara — Lejdel pročita kao puku pouku. Zadržao se na učenjima starih kabalista iz Langedoka, čije je znanje sabrao tanait** iz Mišne Jhuda ben Batiri — u kome stoji da je za stvaranje Golema*** potrebno najmanje dvoje sa ogromnim znanjem J—cire od tri godine; kao i ona mesta kod praškog rabinera Lowa koja su govorila o stvaranju Golema spasa, potom Paracelzusovo stvaranje Homunculusa, veštačkog čoveka, Al Kamena mudrosti, mešanje nemogućeg sna i prvih elementa u prirodi nađenih u paklu. — Za sve njih zajedničko je jedno: Golemu, ponovljenom Adamu od gline, majstori znanja stavljaju ispisano Božje ime na čelo i time obličije čovekove dobija život! Dovoljno je samo jedno slovo izvrisati i ta nema nakaza, bez moći oplođenja, pretvara se ponovo u gomilu zemlje. Rukopis Halberstam (sudeći po tome kako je shvaćena Tora autor je verovatno bio Jhuda ben Batiri), kao mnogi pre i posle njega, govorio je o tome kako Golem ima jednu čudovišnu osobinu da narasta; postaje toliko veliki da njegov tvorac mora koristiti lukavstvo da mu jedno od slova izbriše. Mnoge učitelje je ogromna zemlja naraslog Golema, prilikom tih pokušaja da skinu ime Božje, zanavek zatrpala.

S blagim podsmehom na usnama svemu tome što je govorio da čovek, kao što je to učinio Gospod, može da stvori stvorenje podobno da bude služitelj u sinagogi — Lejdel priđe onim figuricama od zemlje siguran da može jedno: ostvarenje totalne predstave svega živog što je ogledalo njegove neprijatelje u ovim gomilicama zemlje pred njim. Sve ovo izgledalo je, naoko, kao dečija igra. A ono o Golemu govorilo je metaforično o vlasti nad materijom, u onom stepenu znanja kad stvaralac shvata da se sotona krije u principu materije i kad pokuša da ga sruši, zemlja ga zatrpava.

Stavivši svima pločice sa oznakom onih koji su uništili Dijecezu, Saksonac pažljivo, ne prepuštajući ništa slučaju, postavi kontesu (figuru od zemlje i krvi s njenim imenom) u sredinu kruga. Napad je planirao tako da se kontesa nađe u najboljoj odbrani, okružena mesom svog živog kruga, a da ipak ne uspe da se odbrani. Bio je siguran da su im sve sile usmerene u potrazi da njim i u iščekivanju rezultata, koji je trebalo da donese Hans Magnus.

Ta Lejdelova sličnost dečijoj igri odvijala se u crvenom krugu od konca, pred gomilicama zemlje, ispred komada stakla koji je skinuo sa stuba — posmatrač tog čina behu jedan par izvrnutih ljudskih ugašenih zenica na glavi prerezanog vrata iz koga je zjapila otvorena rana.

Saksonac je krenuo, s trozupcem u desnici, sličnom metodom kao kod prvog pokretanja magijske turbine.

Prostorije osvojene Dijeceze behu puste. Slika crnomagijske jazbine beše izoštrena kao prasak vedre zore bez ijednog oblačka. S ovom operacijom krenuo je negde pred ponoć. U momentu kad je osetio da su stali da se okupljaju tamo, u Dijecezi, bila je još uvek noć. Osećao je da očekuju dolazak kontese de Šulemberg. Njegova astralna senka pođe za jednom manjom grupom. Ušli su u jednu prostoriju. Bila je crnih zidova, zastora i zavesa od teške crne svile — u vazduhu se osećao zadah ustajale ljudske krvi. Potom je počeo da se razleže nekakav zvuk; bio je sličan zvonjavi, nekakvom čangrijanju. Mračan lik, sav u crnoj odori, mahao je sasušenom ljudskom lobanjom, koja je bila ispunjena nečim što je proizvodilo rezak zvuk.

Na ulazu u mračnu prostoriju pojavila se kontesa de Šulemberg. Podigla je ruku i stala da izdaje zapovesti. Jedan od njenih slugu prišao je i skinuo s njenim ramena crveni ogrtač. Ostala je gola. Imala je sjajne crvenkaste dlake ispod pupka. Sluga je nameravao da je ogrne drugim crnim ogrtačem, zamahnuo je njime kroz vazduh, začuo se šum. Ogrtač je ličio na velika crna krila slepog miša.

— Tada se Lejdelova energija bacila na svoj cilj. Bila je nošena znakom Geburaha, koji je u okolnostima mraka, tame i crnog prostora najbolje delovao. Hteo je trozupcem da joj iščupa matericu. Kontesa je zaurlala od bola i iznenađenja — presavila se kao mačka slomljene kičme. Nastala je pometnja među njima. Pred Arnoldovom energijom isprečilo se jedno telo da zaštiti kontesu — Saksonac ga je razneo trozupcem, ali to prepolovi silinu njegovog napada. Napravili su krug oko nje, ali je on već dospeo do njenog fizičkog tela. Kontesa je vrištala sklupčana na podu osvojene Dijeceze. Bila je tako blizu njega, kao preklana žrtva, u potkrovlju kuće u ulici Fooks. Pod prstima je napipao nešto meko i toplo, onda je u to zario svoj trozubac, okrenuo ga nekoliko puta i trgao u vis. Čuo se strašan vrisak.

Saksončeva energija se povlačila. Njihova pometnja se sve slabije čula u vazduhu oko njega; najzad se smiriše njihove vibracije i unaokolo zavlada tišina jedne uklete dablinske četvrti. Pažljivo je zatvarao magijski vrtlog iza sebe. Umesto onih gomilica u obliku lutki samo je ostala šaka pocrnele zemlje koja se pušila. Lice na preklanom lešu beše unakaženo bez jednog oka. »Iščupao sam kurvi svetskoj oko i odvalio polovinu lica«, prošaputa Arnolg Lejdel i utonu u dubok san. Beše jutro kad se mag, pod znakom Kraljevskog Luka, sručio leđima na ležaj iscrpljen do kostiju.

nastaviće se

* Palestinski Talmud
** Tanait, hebr. učitelj
*** Golem, po jevrskoj legendi, stvorenje koje je čovek napravio